

REFLECȚII DOGMATICE (III)

† DANIL
Arhiereul

Abstract: The contemporary Orthodox Theology is altogether and at the same time, Path, Truth and Life (cf. Ioan 14, 6) for today's world. The contemporary Orthodox Theology "yesterday, today and forever, is the same" (cf. Evrei 13, 8). The contemporary Orthodox Theology is, and especially should be equally prophetic, apostolic, patristic and eschatological, fulfilling its ecclesiological, sacramental and philocalic dimension.

Keywords: theology, contemporary, prophetic, apostolic, ecclesiological

Har și harisme: Harul este energia divină necreată care izvorăște neîncetat din ființa lui Dumnezeu și ni se împărtășește nouă, credincioșilor, prin Sfintele Taine ale Bisericii, spre sfințire, mântuire și desăvârșire. Dăruindu-ni-se, harul devine dar. Harismele însă, sunt daruri speciale, cu care Dumnezeu îi învrednicește, adeseori pe aleșii Săi. Harul și harismele sunt de sus, „pogorându-se de la Părintele luminilor” (Iacob 1,17). Harisma însă este un „har peste har” (cf. Ioan 1,16). Prin botezul primit în apă de la sfântul Arhidiacon Filip, famenul etiopian primește harul iertării păcatelor și al mântuirii prin Hristos în Duhul Sfânt. La fel și temnicerul din Filipi prin botezul primit în casa sa prin sfântul Apostol Pavel. Sfântul Apostol Pavel însă, primind botezul în Damasc, prin binecredinciosul ucenic Anania, primește nu numai harul iertării păcatelor și al mântuirii în Hristos, ci și darul apostoliei și harismele Duhului Sfânt, în urma revelației de pe drumul Damascului cum ar fi: darul vorbirii în limbi (I Corinteni 14, 18), darul proorociei și darul facerii de minuni, ca și harisma celei mai înalte contemplații și teologii, dovedită în Epistolele sale, harismă primită prin răpirea la al treilea cer (II Corinteni 12, 2-4). Pe lângă sfinții Apostoli la Rusalii, unde acest dar se manifestă întâia dată, darul sau harisma vorbirii în limbi noi – făgăduit de Mântuitorul Hristos după Înviere, celor ce vor crede în El (Marcu 16, 17) –, se revarsă și peste Corneliu sutașul și cei adunați în casa lui din Cezareea, în timpul predicii sfântului Apostol Petru și chiar mai înainte de botezul acestora (Faptele Apostolilor 10, 44-48). În Noul Testament însă, darul sau harisma vorbirii în limbi este dublat de darul sau

harisma tălmăcirii limbilor (I Corinteni 12, 10). Exemplu este proorocul Daniel care tălmăcește sau tâlcuiește înscrisul de pe peretele palatului lui Belșatar. Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan este oprit însă în Apocalipsă să scrie sau să tălmăcească cele ce au spus cele șapte tunete ale cerului, care „și-au slobozit glasurile lor” (Apocalipsă 10, 3-4). În legătură cu aceste daruri și cu altele de acest fel, va scrie Sfântul Apostol Pavel în Epistola I-a către Corinteni cap. 12-14, proclamând însă și împletind cununa dragostei de Dumnezeu și de oameni, mai presus decât toate darurile și harismele.

Darul sau harisma proorociei răzbate în binecuvântarea patriarhului Iacob asupra fiilor săi, în binecuvântarea lui Moise asupra semințiilor lui Israel, în rugăciunea și cântarea lui David de la sfârșitul vieții, în proorocia lui Valaam despre „steaua lui Iacob”, în cuvintele și minunile tuturor proorocilor mari și mici, scriitori și nescriitori, în cuvintele sfinților Apostoli și Evangheliști și în mod deosebit în Apocalipsa sfântului Apostol și Evanghelist Ioan. Darul sau harisma vindecărilor și a învierii din morți le vedem la sfinții prooroci Ilie și Elisei (învierea fiului văduvei din Sarepta Sidonului și învierea fiului femeii din Șunem și vindecarea lui Neeman Sirianul de lepră), precum și la sfinții Apostoli Petru și Pavel (vindecarea slăbănogului de la Poarta cea Frumoasă a templului, a lui Enea din Lida, a tatălui lui Publius din Malta și învierea Tabitei din Iope și a tânărului Eutih din Troa). De darul sau harisma tâlcuirii viselor s-au învrednicit dreptul Iosif în Egipt și sfântul prooroc Daniel în Babilon. Nu știm dacă puterea fizică deosebită de care s-a învrednicit Samson în lupta sa cu filistenii sau David în lupta cu Goliat, a fost numai har sau și harismă și dacă turta de smochine aplicată de sfântul prooroc Isaia peste plaga regelui bolnav Iezechia, care și-a scăldat fața în plânsul pocăinței și al rugăciunii, ar putea fi o dovadă și în legătură cu harisma vindecării pe care ar fi putut-o avea marele prooroc și evanghelist al Vechiului Testament (Isaia 38, 21). În același timp, nu vom ști niciodată să precizăm și să deslușim dacă vederea îngerului Domnului pe cărarea dintre vii și vorbirea în grai omenesc a măgăriței lui Valaam, a fost un har de moment sau o harismă, neînțeleasă de noi. Tot pe aceeași linie înscriem harul ascultării de Dumnezeu la corbii care aduceau de mâncare, dimineața și seara, sfântului prooroc Ilie la pâraul Cherit și la chitul care-l înghite, iar după trei zile îl aruncă pe țârm pe sfântul prooroc Iona, ca și la viermele care-i retează vrejul, de la răsărit de Ninive, la porunca lui Dumnezeu.

Harul teologiei și harisma teologisirii, le vedem la toți autorii biblici din Vechiul și Noul Testament, dar în mod deosebit la sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, numit și Teologul, iar mai târziu la sfântul Grigorie Teologul sau de Nazianz sau la Sfântul Simeon Noul Teolog din Constantinopol. Fără a căuta sau a dori harisme, care niciodată nu se dau la cerere, să nu fim nepăsători față de harul care este în noi (cf. I Timotei 4, 14) și să nu uităm cuvintele Domnului spuse sfântului Apostol Pavel: „Harul Meu îți este de ajuns.” (II Corinteni 12, 9).

Mântuit și sfânt: Toți sfinții lui Dumnezeu sunt mântuiți, dar nu toți cei mântuiți sunt sfinți. Ca oameni aleși ai lui Dumnezeu, trăind cu Dumnezeu în timpul vieții și fiind mai aproape de Dumnezeu în împărăția Lui, sfinții se roagă pentru noi neîncetat și de aceea îndrăznim și noi să ne rugăm lor, cinstindu-i prin cântări, rugăciuni, sfinte icoane și sărbători. Diferența dintre cei mântuiți și sfinți, s-ar putea exemplifica în felul următor: cei mântuiți aduc roade „unii treizeci, alții șaiszeci”; dar sfinții, cu siguranță aduc roade „o sută”, conform pildei semănătorului (Matei 13, 8; Marcu 4, 8). Totdeauna sfinții aduc „rod însutit” (Luca 8, 8), lucrându-și cei cinci talanți de aur (Matei 25, 16). Celor mântuiți, le ajunge un braț de spice, precum lui Rut, adunate în urma secerătorilor, sau un braț de vreascuri, precum văduvei din Sarepta Sidonului, adunate pentru sfântul prooroc Ilie. Cu siguranță sfântul Apostol Petru este sfânt și neîndoielnic soacra sa, cea vindecată de Domnul și implicit soția sa necunoscută, sunt mântuite, ca și tatăl său, Iona și mama sa, la fel necunoscută; sau Enea, cel vindecat în Lida. Dar fratele său, Andrei, este de asemenea sfânt. Sfinții Apostoli Iacob și Ioan, fiii lui Zevedeu, sunt sfinți, cel dintâi prin mucenicie, iar ucenicul iubirii prin viețuire și teologie; dar tatăl lor, Zevedeu este mântuit, ca și necunoscuta lor mamă. Sfântul Apostol Pavel este sfânt, dar sora lui din Ierusalim și nepotul lui, care află de complotul pus la cale de iudei, sunt mântuiți, ca și temnicerul din Filipi, necunoscut după nume. Toți sfinții Apostoli și sfinții Evangheliști sunt sfinți (doar Iuda este osândit); dar femeia păcătoasă, femeia cananeancă, văduva și tânărul din Nain, precum și Zaheu vameșul, sunt mântuiți. Sfinților Apostoli și Evangheliști ne rugăm; acestora nu ne rugăm. Femeia samarineancă este declarată sfântă (Fotini) și sfânta Maria Magdalena și celelalte femei mironosițe, având și o Duminică, a treia după Paști, spre cinstirea lor. Lazăr din Betania este considerat sfânt; Maria din Betania este cinstită pentru vasul de alabastru, iar Marta este mântuită. Simon Cirineanul este mântuit, dar sfânta Veronica este sfântă, datorită mahrmei pusă pe chipul Domnului în Vinerea Patimilor. Sfântul Arhidiacon Ștefan, sfântul Arhidiacon Filip și ceilalți dintâi diaconi (se pare mai puțin Nicolae, prozelit din Antiohia) sunt sfinți. Corneliu sutașul, este mântuit, dar și cinstit în calendar; mântuit fiind și famenul etiopian.

Noe este sfânt și drept patriarh, dar soția sa necunoscută și fiii săi, Sem, Ham și Iafet, cu siguranță sunt mântuiți, dimpreună cu femeile lor, salvați cu toții, pe vremea potopului, în corabia patriarhului. Patriarhul Avraam este drept și sfânt, dimpreună cu fiul său Isaac; dar „în sânul său” – alături de săracul Lazăr (Luca 16, 23) –, cu siguranță sunt, pe lângă Sarra, ca mântuiți și Agar, Ismael, Chetura și vrednicul său slujitor Eleazar, care i-a adus-o lui Isaac pe Rebeca, din Mesopotamia. Patriarhul Iacob este drept și sfânt, dar cred că se va fi mântuit și fratele său Esau, ca și toate cele patru mame ale semințiilor lui Israel: Rahela, Lia, Bilha, Zilpa, dimpreună cu toți fiii lor și sora lor Dina.

Iosif, cel vândut de frații săi este drept și sfânt, dar iertându-i și povățuindu-i, și frații lui se vor fi mântuit, ca și cei doi fii ai săi, Efraim și Manase și soția sa, egipteanca Asineta, fiica preotului On. Moise este drept și sfânt, dar mântuiți sunt Sefora, soția sa, fiii săi Gherșom și Eliezer, dar și socrul său Ietro și celelalte șase fiice ale acestuia, cumnate ale lui Moise, precum și sora sa, mama sa Iochebed și, de ce nu, fiica lui faraon care l-a crescut, sau cele două moașe egiptence, Șifra și Pua, care n-au împlinit porunca faraonului de a-i ucide la naștere pe fiii de parte bărbătească ai evreicelor. Aaron, marele preot va fi fost mare înaintea lui Dumnezeu, dar și Or este între cei mântuiți, fără a fi sfânt. Debora este proorociță, și prin urmare sfântă; Ghedeon și Samson însă sunt drepti mântuiți, ca judecători de seamă ai lui Israel, dar încă nu ne rugăm lor. Rut, Booz, fiul lor Obed și nepotul lor Iesei, sunt mântuiți; dar strănepotul lor David este sfânt, psalmist și prooroc, căruia ne rugăm și îl cinstim, ca strămoș după trup al Mântuitorului Hristos. Credem că este mântuită și mama lui David și ceilalți șapte frați ai lui, precum și toate soțiile lui. Mântuită este Batșeba, dar nu știm cât de sfânt este Solomon, pentru că, deși îi admirăm înțelepciunea, nu i ne putem ruga! Mântuită este și împărăteasa de la miazăzi, pentru că Însuși Mântuitorul amintește de ea. Proorocul Samuel este sfânt, dar mântuiți credem că sunt și preotul Eli, poate și regele Saul, prin pogorământ; Roboam, deși în vremea lui s-a dezbinat regatul. Sfinți sunt toți proorocii mari și mici; dar sfinții Enoh, Ilie și Elisei sunt cu totul deosebiți. Sfântul Ilie este sfânt, dar văduva din Sarepta Sidonului și fiul ei, precum și Nabot, cel ucis cu pietre pentru a i se răpi via, sunt mântuiți. Ahab și Izabela însă, rămân osândiți, ca și Ahitofel și Abesalom. Proorocul Elisei este sfânt, dar mântuiți sunt și Neeman Sirianul și văduva în casa căreia a înmulțit untdelemnul, și femeia din Șunem, pe al cărei fiu îl înviază proorocul. Iov cel mult pătimitor este drept și sfânt patriarh biblic, deși nu are un acatist, cum nu au nici mulți alții, dar mântuiți vor fi și cei dintâi zece fii, și soția sa, dimpreună și cu cei zece fii de după moartea celor dintâi și cei patru prieteni ai săi, dintre care în mod deosebit Elihu. Fără a fi sfinți, mântuiți sunt Estera și Mardoheu, Tobit și Ana, Tobie și Sara, Ezdra și Neemia, Zorobabel și arhiereul Iosua. Tâlharul cel de-a dreapta este mântuit, dar nu este sfânt, pentru că nu ne rugăm lui! Sfânt este Melchisedec, drept este Lot, dar mântuită poate fi și femeia sa din stâlpul de sare, însă despre ginerii lui rămași în Sodoma, despre fiicele sale și cei doi fii ai săi născuți din incest, Moab și Amon, nu avem nici o știre, după cum nimic nu mai știm despre socrul lui Iacob, Laban și idolii săi, sau despre Madian, și ceilalți cinci frați ai săi, născuți din Avraam prin Chetura.

Proorocul Iona este sfânt, dar ninivitenii sunt mântuiți. Întrebare rămâne, dacă Abel cel drept și sfânt va fi putut mijloci pentru iertarea și mântuirea lui Cain! Mântuiți sunt slăbănogul din Capernaun, slăbănogul de la Vitezda, orbul din naștere, vindecați de Mântuitorul Hristos sau slăbănogul de la Poarta cea

Frumoasă a templului, vindecat de sfinții Apostoli Petru și Ioan, dar sfinți sunt sfinții Apostoli de pe Tabor, de pe Muntele Măslinilor și de la Cincizecime. Cei mântuiți sunt pe treptele mai de jos ale Scării lui Iacob, dar sfinții sunt pe treptele mai de sus ale aceleași scări cerești. Sfinți sunt toți cei ce au fost și sunt fierbinți sau în clocot cu duhul (Apocalipsă 3, 16), iar cei mântuiți sunt căldiceii care s-au străduit să ajungă în clocot. Nu te poți mântui fără haină de nuntă și candela fecioarelor înțelepte aprinsă de limba de foc a Duhului Sfânt de la Rusalii; dar sfinții sunt cei ce, având candela aprinsă au devenit ruguri aprinse și stâlpi de foc în Biserica Mântuitorului Hristos și în lume.

Toate acestea confirmă cuvintele Mântuitorului de la Cina cea de Taină: „În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt...” (Ioan 14, 2), nu atât ca număr, de Dumnezeu știut, cât mai ales ca trepte ierarhice. Cei mântuiți iau și poartă „Coiful mântuirii și sabia Duhului” (Efeseni 6, 17) sau „coiful nădejdiei de mântuire” (I Tesaloniceni 5, 8); pe când sfinții strălucesc și vor străluci „ca stelele în vecii vecilor” (Daniel 12, 3); sau „ca soarele în Împărăția Tatălui lor. Cel ce are urechi de auzit să audă.” (Matei 13, 43).

Temeliile eternității noastre: Piatra de căpătâi a patriarhului Iacob este temelia Scării cerului; rugul aprins din Sinai este temelia stâlpului de foc; Nazaretul este temelia Betleemului, iar Betleemul este temelia Golgotei; Crucea este temelia Învierii; Betania este temelia Emausului; Cina cea de Taină este temelia Liturghiei; Muntele Măslinilor este temelia Parusiei; Limbile de foc ale Duhului Sfânt sunt temelia Bisericii; Taborul este temelia Patmosului; Poarta cea Frumoasă a templului este temelia porții Damascului; Creația este temelia Providenței; Providența este temelia istoriei; Întruparea este temelia Mântuirii; Revelația este temelia Bibliei; Scriptura este temelia Patristicii; Evanghelia este temelia Scripturii; Profeții sunt temelia Apostolilor; Apostolii sunt temelia Sfinților Părinți; Hristos este temelia tuturor (cf. I Corinteni 3, 11); veșnicia este temelia timpului; cerul este temelia pământului; Noul Ierusalim este temelia eternității; Sfânta Masă este temelia Potirului, iar Potirul este temelia Chivotului; Chipul lui Dumnezeu este temelia omului.

Dar care sunt temeliile eternității noastre? Acestea ar putea fi: Rațiunea divină sădită sau intenția divină împlinită în noi; Chipul lui Dumnezeu din noi; Harul Sfântului Botez și „Pecetea Darului Duhului Sfânt”; Cuvântul lui Dumnezeu; virtuțile teologice: credința, nădejdea și dragostea; Trupul și Sângele lui Hristos; Harul Sfințelor Taine. Toate acestea le-am putea asemăna cu cele douăsprezece pietre rânduite în altarul sfântului prooroc Ilie de pe Carmel, în așteptarea focului dumnezeiesc pogorât din cer la rugăciunea – epicleză a proorocului (III Regi 18, 31). Temeliile eternității noastre ar putea fi asemănați și cu cele douăsprezece pietre de temelie ale zidului cetății Noului Ierusalim pogorât din cer (Apocalipsă 21, 14).

Precuviosul Părintele nostru Arsenie Boca ne spunea cândva la Prislop: „Destinul omului este colosal de înalt!” Pe de o parte, am putea spune că avem acces la o eternitate în comun, împreună cu Dumnezeu (Singurul fără de început), cu sfinții Săi îngeri și cu toți oamenii. Pe de altă parte, fiecare dintre noi își are și își va avea eternitatea sa: în lumină sau în întuneric; în bine sau la rău; în Împărăție sau în afară de Împărăție; cu Dumnezeu și cu sfinții Lui sau cu diavolul și cu îngerii lui; în rai sau în iad; în viață veșnică sau în moarte veșnică; în iubire și în lumină negrăită sau în osândă și în suferință de neînchipuit; la Nunta Fiului de Împărat sau în întunericul cel mai dinafară; părtași la fericirea veșnică sau condamnați la plângerea și scrâșnirea dinților. Temeliile eternității noastre fericite corespund cu casa zidită pe stâncă, de la sfârșitul Predicii de pe Munte, iar eternitatea noastră nefericită corespunde casei zidite pe nisip.

Jertfa bineprimită a lui Abel este temelia eternității lui; umblarea cu Dumnezeu a lui Enoh este temelia eternității lui; viața, alegerea, jertfa și curcubeul lui Noe sunt temeliile eternității lui; credința și ascultarea lui Avraam, precum și Teofania de la Mamvri, sunt temeliile eternității lui; viața și misiunea lui Moise sunt temeliile eternității lui, tangentă cu minunea de pe Tabor; chemarea și ascultarea lui Samuel sunt temelia eternității lui; alegerea și ungerea lui David sunt temelia eternității lui; viața și misiunea sfântului Ilie sunt temelia eternității lui, tangentă, de asemenea, cu Schimbarea la Față de pe Tabor; viziunea lui Isaia din timp, plânsul lui Ieremia, viziunea lui Iezechiel de la râul Chebar, credința, curăția, înțelepciunea și vederea „Celui Vechi de zile” de către proorocul Daniel, sunt temeliile eternității lor. Minunea petrecută cu proorocul Iona și apostolia lui profetică în Ninive, sunt temelia eternității lui, ca și a tuturor celorlalți prooroci, mari sau mici.

Alegerea, ascultarea, smerenia și pururea fecioria Maicii Domnului, sunt temeliile eternității Ei preaslăvite, „învăluită în soare, cu luna sub picioare și cu o cunună de douăsprezece stele pe cap” (Apocalipsă 12, 1). Viața, propovăduirea, Epifania de la Iordan și mucenicia sfântului Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul Domnului, sunt temeliile eternității lui lângă Hristos. Alegerea, trimiterea și minunile din viața sfinților Apostoli, sunt temeliile eternității lor. Prezența pe Tabor a sfinților Petru, Iacob și Ioan; statornicia lângă crucea Domnului a sfântului Apostol și Evanghelist Ioan, alergarea la mormânt a sfinților Apostoli Petru și Ioan, drumul spre Emaus al sfinților ucenici Luca și Cleopa, ajutorul dat de Simon Cirineanul pe drumul Golgotei, alegerea lui Matia între sfinții Apostoli, sunt temeliile ale eternității lor. Predica sfântului Apostol Petru de la Rusalii, după pocăința lui și reprimirea cu prilejul Arătării de pe țărmul Tiberiadei, minunea de la Poarta cea Frumoasă a templului, convertirea sutașului Corneliu, izbăvirea minunată din temniță, cele două Epistole sobornicești și mucenicia lui de la Roma, sunt temeliile ale eternității lui. Alegerea, predica, revelația și mucenicia sfântului Ștefan sunt temeliile ale eternității lui. Convertirea sfântului Apostol

Pavel pe drumul Damascului, propovăduirea, minunile și răpirea lui la al treilea cer, călătoriile lui misionare, „răstignirea împreună cu Hristos” (Galateni 2, 20) cele patrusprezece Epistole scrise, trimise și păstrate și mucenicia lui la Roma, sunt tot atâtea temelii ale eternității lui.

Răbdarea lui Iov, pocăința ninivitenilor, pocăința femeii păcătoase, pătimirile săracului Lazăr, rugăciunea smerită a vameșului din templu, pocăința lui Zaheu vameșul, pocăința tâlharului de pe cruce, mărturisirea sutașului de pe Golgota, convertirea și botezul celor dintâi trei mii și apoi două mii de creștini de la începuturile Faptelor Apostolilor, sunt temelile eternității lor. Convertirea famenului etiopian, a sutașului Corneliu, a Lidiei din Tiatira, a temnicerului din Filipi, a lui Dionisie Areopagitul și a femeii numită Damaris din Atena și a tuturor celorlalți, amintiți în Noul Testament, sunt temelile eternității lor. Viața, nevoințele, ostenele și pătimirile de tot felul pentru Hristos, ale tuturor sfinților din calendar, Sinaxar și Proloage, sunt temelii ale eternității lor.

Pătimirile sfinților mucenici, ostenele sfinților cuvioși, teologhisirea Sfinților Părinți: Atanasie și Chiril, a Sfinților Trei Ierarhi, Vasile, Grigorie și Ioan, a sfinților Maxim Mărturisitorul și Ioan Damaschin, a sfinților Ioan Scărarul și Isaac Sirul, a sfinților Simeon Noul Teolog și Grigorie Palama, a sfântului Serafim de Sarov, sunt temelii ale eternității lor și pilde, exemple și icoane pentru noi. De asemenea, intrarea în monahism, hirotonia și slujirea ca preot și duhovnic la mănăstirile Sâmbăta și Prislop, scrierile teologice și duhovnicești, icoanele și pictura de la Drăgănescu și mai ales pătimirile pentru Hristos, ale Preacuviosului Părintelui nostru Arsenie Boca, sunt tot atâtea temelii ale eternității Sfinției Sale.

Temeliile eternității noastre sunt Jertfa Mântuitorului Hristos și Învierea Lui din morți. Temelile eternității noastre sunt harul, credința și faptele bune, ca și condiții ale mântuirii. De aceea, din vremelnicie, să ne zidim veșnicia sau eternitatea noastră, zi de zi, ceas de ceas, clipă de clipă, prin cunoașterea lui Dumnezeu, prin iubire și smerenie, prin rugăciune și umilință, după cuvintele sfântului Apostol Pavel: „Zidiți fiind pe temelia apostolilor și a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos.” (Efeseni 2, 20).

Eternitatea noastră va putea fi ori un stâlp de foc de la pământ la cer, ori un stâlp de sare pe țărmul unei Mări Moarte.